

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

**НАСОКИ ЗА БАНКИТЕ
ОТНОСНО ОПРЕДЕЛЯНЕ СКЛОННОСТТА ЗА ПОЕМАНЕ НА РИСК („РИСКОВ
АПЕТИТ“) ОТ ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ, ФИНАНСИРАНЕТО НА ТЕРОРИЗМА И НА
РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ОРЪЖИЯ ЗА МАСОВО УНИЩОЖЕНИЕ**

Кредитните институции следва да съобразят настоящите насоки в прилагането на рисков базирани подход при изпълнение на своите задължения във връзка с превенцията от изпирането на пари, финансирането на тероризма и на разпространението на оръжия за масово унищожение (пролиферация) (ИП/ФТ/ФП).

Насоките са приети от Управителния съвет на Българската народна банка на основание чл. 73, ал. 4 във връзка с ал. 1, т. 11 от Закона за кредитните институции, и във връзка с 108, ал. 6, т. 1 от Закона за мерките срещу изпирането на пари, чл. 14а, ал. 2, т. 1 от Закона за мерките срещу финансирането на тероризма и на разпространението на оръжия за масово унищожение и насока 4.4.9, буква „б“, т. 124 и 125 от Насоките на ЕБО за рисков базирани надзор (EBA/GL/2021/16).

07.2025 г.

Съдържание

1. Въведение	3
2. Терминология и основни дефиниции	3
3. Рамка, политика и становище за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП	4
4. Стъпки за създаване и прилагане на политика и становище за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.....	7
4.1. Формализиране на процеса по изготвяне и актуализация на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП	7
4.2. Определяне на рисковете от ИП/ФТ/ФП, относими към склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.....	8
4.3. Сравнение между нивото на риска (остатъчния), което е идентифицирано, и нивото на риска, което банката може да поеме.....	8
4.4. Участие на висшето ръководство в изготвянето, одобрението и прилагането на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП	9
4.5. Прилагане на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП	10
4.6. Мониторинг на прилагането на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.....	11
5. Рискови фактори, относими към склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП	11
5.1. Рискове от ИП/ФТ/ФП, които са пряко забранени от приложимите закони и разпоредби	12
5.2. Рискове от ИП/ФТ/ФП, които институцията не желае да поеме, като във връзка с тях няма действащи законови ограничения	13
5.3. Изключения от правилата	20
6. Основни моменти и принципи на ефективните рамки и политики за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.....	21
6.1. Основни моменти	21
6.2. Основни принципи	23
Приложение 1 – Примерна таблица за определяна на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.....	26

1. Въведение

Една стабилна рамка относно склонността към поемане на риск от изпирането на пари, финансирането на тероризма и на разпространението на оръжия за масово унищожение (пролиферация) (ИП/ФТ/ФП) е важен елемент на рамката за управление на риска, заедно с рисковата култура и ясно дефинираните отговорности за функциите по управление на риска и контрол. Един от основните елементи на тази култура е политиката за склонност към поемане на риск („рисков апетит“) от ИП/ФТ/ФПИП/ФТ/ФП.

Всяка банка има своя собствена склонност към поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, която определя вида на клиентите, които ще приема, продуктите и услугите, които ще предлага, механизмите за доставка, чрез които ще предлага тези продукти, както и държавите и географските зони, в/с които ще извършва дейност.

Когато една банка определя своята склонност към поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, тя задава своето приемливо ниво въз основа на ресурсите, които трябва да инвестира в персонал и контролни механизми. За банката е важно да има ефективни контролни механизми, чрез които да установява дейности и клиенти, които не отговарят на склонността към поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на организацията.

Рамката за склонност към поемане на риск от ИП/ФТ/ФП следва да обхваща склонността за поемане на този вид риск по всяко бизнес направление на банката.

Насоките преминаха предварително обсъждане с банките в България и Асоциацията на банките в България в рамките на „Форума за рисковете от изпирането на пари и финансирането на тероризма между БНБ и банките“ (AML Форум).

Настоящите насоки са издадени без да се засягат приложимите изисквания на Наредба № 10 на БНБ от 24 април 2019 г. за организацията, управлението и вътрешния контрол в банките и Насоките относно вътрешното управление съгласно Директива 2013/36/ЕС (EBA/GL/2021/05), издадени от Европейския банков орган (ЕБО).

2. Терминология и основни дефиниции

Капацитетът за риск от ИП/ФТ/ФП се определя като максималното ниво на риск от ИП/ФТ/ФП, което банката може да поеме, отчитайки текущото си ниво на ресурси за контрол, преди да наруши ограниченията, определени от необходимите нива регулаторен капитал и ликвидност, работната среда (напр. техническа инфраструктура, способности за управление на риска, опит) и задължения, също и от гледна точка на поведението към вложителите, клиентите, акционерите, както и други клиенти и заинтересовани страни.

Склонността към поемане на риск от ИП/ФТ/ФП или **рисковият апетит от ИП/ФТ/ФП** може да се определи като съвкупното ниво и вида на риска от ИП/ФТ/ФП, който една банка е готова да планира/поеме и управлява, в рамките на капацитета си за риск. Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП трябва да бъде определена според бизнес модела на банката и е различна в зависимост от услугите, които тя предоставя.

Рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП представлява общ подход, включително политики, процеси, контроли и системи, чрез които склонността за поемане на

риск от ИП/ФТ/ФП се установява, съобщава и наблюдава. Той включва деклариране на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, граници на риска и описание на ролите и отговорностите на тези, които наблюдават прилагането и мониторинга на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП. Рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП следва да е в съответствие със стратегията на институцията и да е в изразена в писмена форма чрез политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

Политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП очертава склонността на банката за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП и предоставя структуриран подход за това как рискът се управлява, измерва и контролира.

Становището (декларация) за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП представлява писмено изразение на общото ниво на риск от ИП/ФТ/ФП, който банката е готова да приеме, за да постигне своите бизнес цели.

3. Рамка, политика и становище за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Разработването и установяването на ефективна рамка за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е повтарящ се и еволюционен процес, който изисква постоянен диалог в рамките на банката, за да се постигне съгласие в цялата организация. Ефективната рамка:

- определя рисковия профил на банката и е част от процеса на разработване и прилагане на нейната стратегия и определяне на поетите рискове във връзка с капацитета за поемане на риск;
- следва да бъде съгласувана с бизнес плана, разработването на стратегията, капиталовото планиране и политиката за възнагражденията;
- позволява на висшето ръководство да комуникира, разбира и оценява видовете и нивото на риска, които са готови да поемат;
- определя границите, в които се очаква ръководството да действа при осъществяване на бизнес стратегията на банката;
- е включена в процеса на вземане на решения и в цялостната рамка за управление на риска.

Рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП представлява общ подход, включително политики, процеси, контроли и системи, чрез който склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП се установява, съобщава и наблюдава, като този подход може да бъде представен и като процес със следните три етапа (виж Фигура 1):

- Установява – извършването на оценка и анализ за определяне на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП и създаване на политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.
- Съобщава – споделяне на резултатите от определяне на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП с всички заинтересовани лица, вкл. служители, ръководители и външни страни.
- Наблюдава - мониторинг на прилагането на политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП чрез помощта на количествени и качествени параметри.

Фигура 1 - Рамката за склонност към поемане на риск от ИП/ФТ/ФП като процес

Задължителни елементи на рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП са политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

Целта на политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е: да посочат ясно общите принципи за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП от банката, да повишат осведомеността за риска в цялата институция и да насочат персонала относно приемливото и неприемливото поведение.

Политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП очертават рамката при поемането, смекчаването и избягването на риска от банката, като целят да:

- осигурят ясно дефиниране на готовността за поемане на риск от банката, смекчаването и избягването на риска;
- подобрят разбирането на съществените рискови експозиции и да се повиши осведомеността за риска;
- въздействат положително върху рисковата култура на банката;
- подпомагат висшето ръководство при планирането, формулирането и изпълнението на стратегически бизнес решения за постигане на дългосрочните цели на банката, като висшето ръководство е включено в дискусии относно поемането на риск, управлението на риска и бизнес стратегията и техните взаимовръзки;
- предоставят инструменти на висшето ръководство за непрекъснато наблюдение и съгласуване на действителния рисков профил на банката със склонността ѝ за поемане на риск.

В таблицата по-долу е направено обобщено сравнение на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

РАМКА ЗА СКЛОННОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РИСК ОТ ИП/ФТ/ФП	
Политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП	Становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Вътрешнобанков документ (може да бъде част и от общата политика за склонност за поемане на риск в банката); ✓ Съдържа разписан в детайли процес и начин на установяване на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП; ✓ Съдържа резултатите от изпълнението на процеса на определяне склонността на банката за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП; ✓ Използва се единствено в рамките на банката или нейната група; ✓ Съобразена е с цялостната стратегия на банката за управление на рискове в банката. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Вътрешнобанков документ (отделен или като приложение към политиката); ✓ Съдържа кратка и обобщена позиция на банката за нейната склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП; ✓ Отразява резултатите от процеса на определяне на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП; ✓ Може да бъде представено пред заинтересовани страни, например клиенти, или публикувано на интернет страницата на банката; ✓ Използва се от служителите на банката във всекидневната им дейност при установяване и в хода на деловите взаимоотношения с клиенти.
<p>И двата документа:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Съставяват рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП; ✓ Одобряват се от висшето ръководство на банката; ✓ Актуализират се регулярно и при необходимост. 	

Рамката и политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП могат да бъде част от общата рамка и политика на банката за склонност за поемане на риск, в която да са включени и други видове финансов и нефинансов риск, на които тя е изложена (например социални, екологични, финансови, оперативни, организационни, репутационни, регулаторни, стратегически, свързани с киберсигурността). В този случай, склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП следва да е достатъчно детайлно разписана и обособима в рамките на общата рамка и политика, като е добра практика становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП да бъде в отделен документ.

Политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката се одобряват от висшето ръководство и се преглеждат, и при необходимост – актуализират, поне веднъж годишно, с цел привеждане на поетия риск в съответствие със законовите изисквания, стратегическите бизнес цели и капиталовото планиране. Приемливите и неприемливите рискове съставляват същността на политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

В настоящите насоки са предоставени някои ключови елементи, които биха помогнали на банките при определяне на склонността им за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП. Представени са добри практики за това какво трябва да съдържа политиката за склонност на банката за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, как следва да се прилага тя, както и необходимостта от контрол върху правилното ѝ прилагане.

4. Стъпки за създаване и прилагане на политика и становище за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Няма универсален модел за създаване на политика за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, тъй като тя може да се различава значително в зависимост от бизнес модела и културата на съответствие в банката. Въпреки това могат да се маркират няколко основни стъпки за нейното създаване и прилагане:

- формализиране на процеса по изготвяне и актуализация;
- определяне на рискови фактори, относими към склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП;
- сравнение между нивото на риска (остатъчния), което е идентифицирано, и нивото на риска, което банката може да поеме;
- прилагане на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП;
- мониторинг на прилагането на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП;
- участие на висшето ръководство в изготвянето, одобрението и прилагането на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

В Приложение 1 към настоящите насоки е представена примерна таблица, която може да бъде полезна при определяне склонността за поемане на риска от ИП/ФТ/ФП.

4.1. Формализиране на процеса по изготвяне и актуализация на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Процесът по изготвяне на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП следва да е разписан в детайли, които позволяват да се установят поне:

- звената и лицата, отговорни и/или участващи за/в процеса;
- ресурсите (човешки и технически) на разположение на тези лица;
- комбинация от количествен и качествен анализ на капацитета и склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП;
- ролята на висшето ръководство – активна роля в изготвянето на политиката и становището, както и тяхното последващо одобрение;
- очакваните резултати (deliverables) от процеса;
- взаимодействие на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП с други стратегически документи в банката, например: обща политика за склонност за поемане на риск; маркетингова стратегия; цялостна политика за съответствие;
- начина на документирание на процеса и резултатите от него;
- начините и каналите, чрез които резултатите от процеса се предоставят на всички заинтересовани лица;
- ескалация на информацията и вземането на решения за изключения;
- периодите, в които се преглеждат и актуализират политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, както и извънредни ситуации, при които следва също да се извърши актуализация.

В раздел „Основни принципи на ефективните политики“ са поместени примерни характеристики на добра политика за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

Процесът на определяне на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е динамичен и трябва да се адаптира към промените в бизнеса и средата (напр. промени - правни и регулаторни; нови бизнес дейности; всякакви други външни или вътрешни фактори). В тази връзка следва да е предвиден периодичен и извънреден преглед на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП и актуализация при необходимост. Прегледът и актуализацията следва да включват преглед на съществуващите бизнес дейности и взаимоотношения и клиенти/услуги/продукти/активи, които вече не съответстват на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, трябва да бъдат идентифицирани и да бъдат предприети подходящи действия за ограничаване на рисковете.

4.2. Определяне на рисковете от ИП/ФТ/ФП, относими към склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Тъй като политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е задълбочен поглед и оценка на приемливите и неприемливите рискове от ИП/ФТ/ФП, банката първо следва да определи кои фактори са относими към дейността ѝ, кои от тях ще се отчитат при определяне на склонността за поемане на риск, както и с какво тегло ще бъдат включени в анализа .

В раздел „Рискови фактори, относими към склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП“ са представени примерни рискови фактори, които могат да бъдат използвани за определяне на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

4.3. Сравнение между нивото на риска (остатъчния), което е идентифицирано, и нивото на риска, което банката може да поеме

Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката и оценката на остатъчния риск от ИП/ФТ/ФП, на който е изложена, са взаимосвързани. Използвайки резултатите от собствената оценка на риска от ИП/ФТ/ФП за това кои области на бизнеса се считат за високорискови, Банката разполага с четири възможности за управление на остатъчните рискове:

- може да прехвърли прякото управление на риска (например, чрез изнасяне на дейност), но следва да се има предвид, че банката носи крайната отговорност при възможно неспазване/нарушение на нормативната уредба или при възникване на проблем, и в тази връзка това невинаги е добър вариант. Ако се използва тази възможност, банката трябва да се увери, че лицето, на което се прехвърля риска, е квалифицирано и има ефективни контролни механизми.
- може да избегне риска: ако равнището на риска надхвърля нейната склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, банката може да реши да не продължи да предлага дадени продукти/услуги на конкретни клиенти или да не встъпва в/да прекрати съществуващи делови взаимоотношения с тях.
- може да се опита да смекчи допълнително риска, например чрез увеличаване на вида, степента и обема на мерките за комплексна проверка, въвеждане на други контролни механизми и/или засилване на съществуващите контролни механизми за управление на риска.
- може да приеме риска.

Ако нивото на остатъчния риск е по-високо от това, което банката може да поеме, следва да се прецени дали тя ще приложи допълнителни контроли за смекчаване на риска, с които ще го намали до приемлив, и дали същото може да се извърши в достатъчна степен по икономичен, навременен и ефективен начин или е идентифициран риск, който е извън рамката на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

Банките трябва да имат предвид, че когато приемат да поемат повече рискове (например: бизнес във високорискови страни), те ще трябва да приведат нивото на своите контролни механизми в съответствие с нивото на тези рискове.

Ако нивото на остатъчния риск от ИП/ФТ/ФП е в рамките на това, което банката може да поеме, следва да се прецени дали всички действащи контролни механизми, които смекчават риска, са необходими – дали са ефективни и ефикасни.

Превантивният елемент от борбата с ИП/ФТ/ФП се основава на имплементирани и действащи ефективни процедури и процеси в съответствие с нормативната уредба и пропорционални на оценката на риска на институцията. Той също така се основава на вътрешно управление с участие на висшето ръководство, в неговите управленски и надзорни функции, както и на стабилни механизми за вътрешен контрол. От оперативна гледна точка, дефинирането и прилагането на склонността за поемане на риск, идентифицирането на клиента/крайния бенефициент, анализът и документирането на произхода на средствата и, когато е приложимо, източникът на имуществено състояние, както и проверката на трансакциите, остават ключови фактори за гарантиране на ефективна борба с ИП/ФТ/ФП.

4.4. Участие на висшето ръководство в изготвянето, одобрието и прилагането на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Висшето ръководство на банката следва да:

- има ангажимент да се увери, че политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е в съответствие със стратегическите цели на банката;
- одобри политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП;
- има ключова роля в прилагането на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката, което се изразява в разпределяне на различни форми на финансиране, определяне на географските оперативни зони и пазари на банката, както и управлението на ликвидността;
- осигури достатъчно ресурси за прилагането на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, които да са разпределени в зависимост от идентифицирания риск;
- осигури актуалността на политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП;
- взема решения за осъществяване на бизнес, който е извън рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката.

В съответствие с чл. 4, ал. 4 от Наредба 10 на БНБ и Насоките на ЕБО за вътрешното управление, Надзорният съвет на банката наблюдава и контролира прилагането на политиките, правилата и процедурите за организацията и управлението на банката, включително политиката за склонност за поемане на риск.

4.5. Прилагане на политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Ръководителите на бизнес звената следва да са отговорни за управлението на рисковете и проследяване на спазването на политиката в рамките на своите бизнес звена, но крайната отговорност за изпълнението на декларираната склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП се носи от висшето ръководство (чрез одобрение на политики, процедури и контрол, извършван от втората и третата линия на защита).

За политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката трябва да бъдат информирани всички служители на банката, но с особен фокус върху информираността на първата линия на защита по отношение на работа в рамките на приемливите бизнес и практики.

Запознаването и информираността на персонала във връзка с политиката и становището на ръководството за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, трябва да се подсигури и чрез организиране на въвеждащи и периодични обучения (самостоятелни или част от друго обучение – например от обученията по превенцията от ИП/ФТ/ФП).

4.5.1. Процедури и инструкции за служителите

Банката следва да има разписани ясни процедури и инструкции за действията на служителите си в ситуации, които попадат извън обхвата на рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП. Тези действия може да са разписани отделно от политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП или в други съществуващи вътрешнобанкови документи, като например процедури и инструкции.

Действията на служителите ще се различават в зависимост от ситуацията, като подходът на банките към неблагоприятните медийни публикации например може да се различава: например може да има нулева склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП за каквито и да било рискове за репутацията и в тази връзка възможно решение е да се прекратят/откажат деловите взаимоотношения или да се задълбочат прилаганите мерки за комплексна проверка и да се извърши задълбочен мониторинг на клиентите.

Когато служителите на банката имат съмнения относно потенциален клиент или съществуващ клиент, трябва да им е вменено като част от професионалните задължения да уведомят САД-ФР на ДАНС и съответните компетентни органи или служителите в банката, за които е определено да осъществяват контакт с компетентните органи (обичайно това са служители, част от специализираната служба по чл. 106, ал. 1 от ЗМИП).

4.5.2. Процес на ескалация

Процедурите и инструкциите, отразяващи политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, следва да включват и различните стъпки, които трябва да се предприемат в случай на факти и обстоятелства, които могат да имат отношение към прилагането на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, но за които е необходима ескалация до друго йерархично ниво. Примерни ситуации в тази връзка са:

- установяване на негативна информация за съществуващ клиент (например, в медийна публикация) - може да се наложи случаят да бъде обсъден на йерархично

ниво в зависимост от съществеността на неблагоприятните медийни публикации. Веднага щом бъде установена информацията следва да бъде ескалирана до подходящите нива, които могат да включват: Служител, отговорен за превенцията на ИП/ФТ (член или ръководител на специализираната служба по чл. 106 от ЗМИП; звено Риск; член на управителния съвет, отговорен за превенцията на ИП/ФТ; управителен или надзорен съвет);

- ескалиране на искане за установяване на делови взаимоотношения с клиент, за който в политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, е налице задължителна преценка и одобрение от служител на висша ръководна длъжност;
- ескалиране при потенциални случаи, които попадат извън обхвата на рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, но за които е преценено, че, за конкретния клиент, може да се приложат адекватни ограничения и потенциално да се направи изключение. Решенията за това трябва да се вземат по изключение (не като политика) и на достатъчно високо йерархично ниво.

Консервативен, спрямо риска, подход би довел до отхвърляне на възможността за делови взаимоотношения с такива потенциални клиенти/клиенти, без прилагане на мерки за комплексна проверка.

4.6. Мониторинг на прилагането на политиката и становището за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Мониторингът на спазването на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е динамичен процес, който може да включва:

- зададени количествени параметри/лимити (напр.: % високорискови клиенти, % отхвърлени операции и др.), някои ключови показатели за ефективност трябва да бъдат дефинирани, изчислени и ескалирани редовно (например ежемесечно/на тримесечна база) и според случая извънредно ad hoc (напр. всеки път когато е надвишен дефиниран праг).
- зададени качествени параметри - динамично наблюдение на определените ключови индикатори за риск с инструмент/контролен механизъм за настъпване на определено събитие.

Редовният мониторинг би позволил на висшето ръководство да реагира и да предприеме адекватни мерки, за да поддържа поетия от банката риск в границите на декларираната склонност за поемана на риск.

5. Рискови фактори, относими към склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП отразява нивото на риск, което една банка е готова да приеме или откаже по отношение на рисковете от ИП/ФТ/ФП, като съответните рискови фактори могат да бъдат примерно разделени на следните категории: клиенти, продукти и услуги, географски зони и механизми за доставка.

Все пак трябва да се има предвид, че клиентите, които са идентифицирани като такива, с които банката може да встъпва в делови взаимоотношения (са в рамките на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП), не следва да се приемат автоматично. Банката трябва да отчете и други обстоятелства, които могат да са пречка за встъпване в делови взаимоотношения с

клиента, включително изричните забрани, уредени с нормативни актове. След прилагане на мерките за комплексна проверка и липса на идентифицирани обстоятелства, които може да са пречка за встъпване в делови взаимоотношения, банката би могла да реши да предостави банково обслужване на клиента.

По отношение на рисковете, които се идентифицират и оценяват чрез изготвянето на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, следва да се прави разлика между две основни категории рискове:

- рискове от ИП/ФТ/ФП, които са пряко забранени от приложимите закони и разпоредби да бъдат поети;
- рискове за ИП/ФТ/ФП, които институцията не желае да поеме, като във връзка с тях няма действащи законови ограничения.

5.1. Рискове от ИП/ФТ/ФП, които са пряко забранени от приложимите закони и разпоредби

В тази връзка, първата стъпка при установяване на склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е да се гарантира, че политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП са съобразени с приложимите закони и разпоредби, както и че тези нормативни изисквания се разбират и спазват. Този ангажимент следва да е първият елемент от оценката на рисковете, които ще са част от рамката за склонност за поемане на риск на ИП/ФТ/ФП.

В склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката не следва да попадат забранените дейности съгласно приложимите закон и разпоредби.

В допълнение, системите и процедурите за управление на риска на банката следва да се преразглеждат и усъвършенстват текущо, за да се съобразят с регулаторните изисквания, стандартите и добрите практики в сектора. Този принцип следва да се прилага и към рамката на банката за склонността ѝ за поемане на риск.

Случаи на забрана съгласно ЗМИП и други възможни поднормативни/ вътрешнобанкови разпоредби, например:

- поддържане на анонимни сметки (чл. 18 от ЗМИП);
- дейност, свързана с банки фантоми (чл. 45 от ЗМИП);
- невъзможност за изпълнение на изискванията за комплексна проверка (чл. 17 от ЗМИП), включително инициране/поддържане на бизнес отношения с клиент/потенциален клиент, когато идентифицирането на крайния действителен собственик не е възможно;
- разчитане на предходна идентификация, извършена от банка, която не отговаря кумулативно на условията в чл. 56 и 57 от ЗМИП;
- забрана за предоставяне на финансови услуги, финансови средства и други финансови активи или икономически ресурси на лица по чл. 46 от ЗМФТ;
- клиенти, за които рисковете от ИП/ФТ/ФП не могат да бъдат ефективно смекчени - това подлежи на подробна оценка и ескалиране към висшето ръководство.

Политиката за склонност за поемане на риска следва да включва поне нормативните забрани и ограничения, които попадат в обхвата на бизнес модела на банката и предлаганите

от нея услуги (например, в политиката може да не се включват нормативните разпоредби за кореспондентски отношения в случаите, в които банката не предоставя такива услуги).

5.2. Рискове от ИП/ФТ/ФП, които институцията не желае да поеме, като във връзка с тях няма действащи законови ограничения

5.2.1. Собствена оценка на риска по чл. 98 от ЗМИП

Банката следва да използва изготвената собствена оценка на риска (чл. 98 от ЗМИП), с цел да приложи вече събраната информация за идентифицираните и оценени рискове, свързани с ИП/ФТ/ФП, на които е изложена.

Изготвянето, периодичният преглед и актуализацията на собствената оценка на риска от ИП/ФТ/ФП са задължителни съгласно чл. 98 от ЗМИП. Чрез оценката на риска се установяват: уязвимостта към рискове от ИП/ФТ/ФП във всички бизнес дейности на банката, ефективността на мерките за смекчаване на тези рискове в банката, както и остатъчният риск от ИП/ФТ/ФП, на който е изложена банката.

Резултатите от собствената оценка на риска от ИП/ФТ/ФП се отразяват в начина на определяне индивидуалната оценка на риска (рисков профил) за всеки един клиент на банката.

Извършването на оценка на риска помага на банката да определи своята склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП или размера на риска, който банката е готова да приеме в търсене на финансови приходи или бизнес възможности. Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката отразява нейното разбиране за управлението на риска и приемливото за нея ниво за извършване на бизнес в ситуации, в които може да има повишен риск от ИП/ФТ/ФП. На свой ред, склонността за поемане на риск влияе върху рисковата култура и начина на работа на банката и определя разпределението на ресурсите за управление на риска.

Политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП има много общи характеристики със собствената оценка на риска по чл. 98 от ЗМИП, но основната разлика се състои в следното: докато собствената оценка на риска има за цел да идентифицира и оцени ИП/ФТ/ФП рисковете, на които е изложена банката, то политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП има за цел да определи кои от така идентифицираните и оценени рискове са приемливи и кои не, както и ясни указания за служителите за действията, които следва да бъдат предприети в зависимост от това дали деловото взаимоотношение попада в обхвата на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП или е извън него.

По-долу са изброени и описани примерни рискови фактори от ИП/ФТ/ФП, установени в надзорната практика, за определяне на бизнеса, който попада извън обхвата на рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП. Посочени са и примерни мерки, които банката би могла да използва, за да смекчи риска.

5.2.2. Рискове, свързани с клиента и/или неговия действителен собственик

Банката следва да прецени клиентите, които попадат в обхвата на рамката ѝ за склонност за поемане на риска от ИП/ФТ/ФП, в зависимост от бизнес модела и оценката на рисковете, свързани с различните групи клиенти. За целта, банката следва да установи и оцени фактори,

свързани с клиента и неговия действителен собственик, като по-долу са представени неизчерпателни примери за относими рискови фактори..

5.2.2.1. Репутация на клиента и/или неговия действителен собственик

Репутацията на клиентите на банката, когато за тях има негативна, потвърдена от компетентен орган, информация (обвинения), включително наказателно преследване, може да окаже негативно влияние върху репутацията и на самата банка, например в случай на улесняване на трансакции за финансиране на тероризъм или работа със съмнителни режими.

Оценката на репутацията на клиента и на действителния собственик на клиента следва да включва: идентифициране на рисковите фактори, относими към репутацията на клиента и на действителния собственик на клиента; определяне на значимостта на тези фактори, както и преценка за надеждността и достоверността на информацията. Въз основа на оценката следва да се прецени обхватът и видът на възможните делови взаимоотношения с клиента, както и въздействието от деловите взаимоотношения върху банката.

Практиката показва, че най-честите ситуации, при които са налице повишени репутационни рискове по отношение на клиентската база от гледна точка на превенция от ИП/ФТ/ФП, включват наличие на негативна информация за:

- влезли в сила административни наказания във връзка с ИП/ФТ/ФП;
- повдигнати обвинения за ИП, тероризъм или финансиране на тероризъм или за блокиране на активи на клиента или неговия действителен собственик или на лице, свързано с тях, във връзка с прилагането на мерки срещу финансиране на тероризъм;
- повдигнати обвинения или подозрения в престъпна дейност;
- предходни уведомления по чл. 72 от ЗМИП или по чл. 9, ал. 3 от ЗМФТРОМУ.

Наличието на рискови фактори, свързани с репутацията, може да бъде установено чрез различни начини, като например текущо медийно търсене (ръчно или автоматично, вкл. чрез специализирани бази данни) спрямо клиентската база на банката, вкл. за всеки нов, потенциален или съществуващ клиент.

Банката следва да оцени значимостта на установената негативна информация, като за целта може да отчете следните аспекти:

- дали лицето е осъдено;
- дали лицето е обвинено, но не е осъдено;
- дали за лицето е налице информация за провеждано разследване (предварително), но няма обвинение на този етап;
- присъствие или подозрение за предикатни престъпления;
- вида и размера на наказанието (ако е налице такова).

За да се определи надеждността и достоверността на информацията следва да се оцени поне:

- дали източникът на информацията е надежден и независим - например компетентни органи, правоохранителни органи. В случаите, в които става въпрос за медийна

информация – репутацията на медията и дали от публикацията е ясно кой е авторът ѝ;

- канал, по който е получена информацията – дали е вътрешна информация, публична информация, или такава, получена от компетентни органи;
- вида на информацията – дали е прессъобщение, журналистическо разследване, доклад, медийна публикация, публикация в социална мрежа;
- дали информацията е налице в повече от един източник;
- в какъв времеви период е новината (има се предвид дали е стара или нова новина – например, новина от последните няколко месеца би трябвало да е с по-голяма тежест, отколкото такава от преди 5 или 10 години).

В случай че клиентът е доставчик на платежни услуги, се прави оценка, като се вземат предвид ситуациите, регламентирани в законодателен акт, които банките следва да съобразят при встъпване/отказ в/от делови взаимоотношения (виж Приложение 1 от Насоките на БНБ за банките по отношение на отстраняване на риска и финансовото приобщаване).

За да определи склонността си за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП по отношение на клиенти, за които е налице негативна информация, свързана с репутацията им, банката следва да прецени дали и в каква степен може да смекчи този риск, като някои възможни подходи са:

- определяне на ниво на ескалация и ниво на одобрение за встъпване в/отказ от встъпване в делови взаимоотношения с тези клиенти;
- по-детайлно разграничение на клиентите, за които е налице негативна информация, в зависимост от: тежестта и естеството (например наказателно или административно нарушение) на негативната информация, както и поведението на клиента, което е в основата на негативната информация, и естеството (наказателно или административно).

След отчитане на всички относими фактори, банката определя обхвата на клиенти с негативна информация, които попадат в рамките на склонността ѝ за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП и съответно тези, които са извън склонността ѝ за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

5.2.2.2. Вид на клиента

За всеки тип клиент трябва да се определи дали попада в или извън склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката или при определени условия може да се встъпи в делови взаимоотношения. Нивото на детайлизиране на конкретните условия се определя от банката в съответствие с рисковете за ИП/ФТ/ФП, които желае да поеме и е в състояние да смекчи.

В таблицата по-долу са представени примери.

Тип клиент	Не попада в рамките на бизнес модела	В рамките на бизнес модела*	В обхвата на бизнес модела, при следните условия
Институция от финансовия сектор	Обменни бюра	Кредитни институции	Одобрява се от УС на банката.

Юридически лица	Юридически лица, с номинални директори, номинални секретари или номинални собственици на капитала	ООД, ЕООД, АД, ЕАД, др.	Одобрява се от служител на висша ръководна длъжност. Ограничава се обхватът на продуктите, които може да ползва.
-----------------	---	-------------------------	--

Таблица 1 - Примерно отчитане на рискови фактори, свързани с вида на клиента

* Това, че клиентът е в рамките на бизнес модела на банката, предполага, че след прилагане на мерките за комплексна проверка и липса на идентифицирани обстоятелства, които могат да са пречка за встъпване в делови взаимоотношения с клиента, банката може да предостави банково обслужване на клиента.

5.2.2.3. В зависимост от стопанската или професионалната дейност

Стопанската или професионалната дейност на клиентите също може да бъде взета под внимание: някои сектори включват по-високи рискове от други, политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП също трябва да обърне внимание на тези аспекти.

Практиката показва, че обичайно банките идентифицират секторите, посочени в Националната оценка на риска от ИП/ФТ/ФП и Наднационалната оценка на риска от ИП/ФТ/ФП, като такива с по-висок риск. В допълнение банката може да дефинира клиенти, които са активни в определени стопански или професионални дейности, с които няма намерение да встъпва в делови взаимоотношения (ако е приложимо). Някои примери от надзорната практика за икономически сектори/дейности, попадащи извън склонността за поемане на риска от ИП/ФТ/ФП на банките, са: търговия с оръжие; забавления за възрастни; хазартна дейност; зложни къщи; криптоактиви.

5.2.3. Рискове, свързани с продуктите, услугите, сделките и операциите

Политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП следва да обхваща и продуктите и услугите, които банката предлага на своите клиенти, както и да дефинира всички услуги, които би преценила, че са извън нейната склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП. Банката трябва да извърши оценка, която трябва да вземе предвид:

- продуктите и услугите, които би могла да предложи (предвид лиценза, които притежава);
- присъщите и остатъчните рискове от ИП/ФТ/ФП на такива продукти (вътрешна оценка), като:
 - за да оцени присъщите рискове от ИП/ФТ/ФП, свързани с продуктите, услугите, сделките или операциите, следва да се отчитат поне рискови фактори, свързани със:
 - степента на прозрачност на съответните продукт, услуга, сделка или операция;
 - сложността на съответните продукт, услуга, сделка или операция;
 - стойността или размера на съответните продукт, услуга, сделка или операция.

- за да оцени остатъчните рискове от ИП/ФТ/ФП, свързани с продуктите и услугите, банките следва да определят възможността за смекчаване на тези рискове, като например наличието и капацитета на автоматизирани системи за мониторинг на операции, когато се предоставят платежни услуги.

Въз основа на оценката следва да се определят продуктите и услугите, които попадат в и извън обхвата на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, вкл. случаи, когато тези продукти/услуги се предоставят с определени ограничения (например, на ограничен тип клиенти, до определена стойност и т.н.), като примери от надзорната практика са: попечителски услуги; инвестиционни продукти/услуги; продажба на злато; частно банкиране.

В общия случай рисковете от продуктите и услугите са обвързани с типа клиент. Банките определят услугите, които предлагат, и трябва да вземат решение за услугите, които не желаят да предложат, като се има предвид, че те биха представлявали повишен риск от ИП/ФТ/ФП от гледна точка на: тяхната вътрешна организация; въведените контроли, както и капацитета и възможността за промени и адаптиране на контролите към смекчаване на повишени рискове.

Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП трябва да се прилага не само за новите продукти и услуги, но и за съществуващите такива.

Добра практика: След като е оценила като неприемливо високи рисковете, свързани с клиента, банката е ограничила вида и обема на продуктите/услугите, които може съответния клиент да използва, вместо да откаже въвеждането/продължаването в/на делови взаимоотношения с него или финансово да изключи цели групи от лица.

5.2.4. Рискове, свързани с държавите и географските зони

Банката трябва да определи своя основен пазар, включително географските пазари, към които се насочва за своите операции. Целевите пазари са тези, с които банката иска да развива бизнес, т.е. това са географските местоположения, където е установена основната част от клиентската база. Когато определя целевия си пазар, банката не само трябва да вземе предвид рисковете за ИП/ФТ/ФП, но и собствената си склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

При определяне на рисковите фактори, относими към държавите и географските зони, банките следва да определят:

- нивото на риск, свързано с конкретната държава или географска зона;
- връзката на клиента със съответната държава или географска зона.

5.2.4.1. Риск, свързан с конкретната държава или географска зона

За да оцени нивото на риск, свързано с конкретната държава или географска зона, банката може да използва различни източници, като например:

- поддържаните от Групата за финансови действия срещу изпирането на пари (FATF) списъци на държави;
- списъците, поддържани от ЕК, съгласно Делегиран регламент (ЕС) 2016/1675 на ЕК и неговите изменения;

- „Basel AML Index“, поддържан от International Centre for Asset Recovery (ICAR) при Базелския институт по Управление;
- „Financial secrecy index“, поддържан от Tax Justice Network;
- индексът за възприятие на корупцията (Corruption Perceptions Index, CPI), поддържан от Transparency International;
- Global Terrorism Index, поддържан от Institute for Economics & Peace;
- списък на ЕС на юрисдикциите, неосказващи съдействие за данъчни цели;
- за държавите, в които е извършена национална оценка на риска от ИП/ФТ/ФП, може да се извърши преглед на установените заплахи, уязвимости и нивата на риск в съответната държава;
- санкционни режими или ембарго;
- собствения опит на банката от дейност в конкретни държави и региони;
- информация, споделяна в рамките на групата на банката;
- относно възникващи рискове – текущо може да се прави преглед на публикации от надеждни и независим източници, в които са засегнати държави и географски зони.

Необходима е задълбочена оценка на правната и регулаторна рамка за всички държави, в които банката възнамерява да извършва дейност, особено когато това включва установяване чрез дъщерни предприятия или клонове. Банките трябва да определят: държавите, в които няма да извършват дейност, и държавите, в които биха извършвали дейности, но при определени условия. Следва да се отчете, че ограничаването на извършване на дейност в определени държави не е статично и склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, и по-специално оценката на държавите за ИП/ФТ/ФП, е непрекъснат процес.

За държавите, в които банката би развивала дейност, при определени условия, предвид завишения риск от ИП/ФТ/ФП или други причини, могат да бъдат предприети действия (изпълнени условия), като напр.:

- определената оценка на държавата за превенция от ИП/ФТ/ФП е поне на задоволително ниво;
- да бъде одобрено извършването на този вид дейности, на по-високо ниво (изпълнителен директор или управителен съвет в зависимост от размера на бизнес дейността).

5.2.4.2. Връзката на клиента със съответни държави и географски зони

Освен определяне на рисковете, свързани с държавите и географските зони, е важно да се отчете как този риск влияе върху конкретното делово взаимоотношение, като това въздействие може да се различава значително между отделните клиенти на банката. Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП следва да отчете тези нюанси.

За целта, банките могат да имат предвид следните фактори:

- държава на местожителство, гражданство или установяване клиентите (вкл. техните действителни собственици) - когато става въпрос за клиенти физически лица и действителните собственици на клиенти, държавите и географските зони, които са относими за тях, са свързани с местожителството на тези лица и гражданството/та

им, а за клиенти юридически лица или други правни образувания – държавата на установяване;

- държави, в които клиентът извършва своята дейност - примерни фактори в тази връзка могат да са свързани с държавите и географските региони, в които: се намират контрагентите на клиента; дружеството има дистрибуторска мрежа; клиентът осъществява основната си бизнес дейност; се намират доставчиците на услуги на клиента; се намират агенти или представители на клиента;
- държава на източник на средства и имуществено състояние - следва да се отчетат държавите на произход на имущественото състояние на клиента или неговия действителен собственик (т.е. държавата, в която клиентът е направил или от която генерира своето състояние и приходи), както и страната на произход на средствата, участващи в деловите взаимоотношения, трябва да бъдат разгледани. Могат да се прилагат същите критерии като тези, използвани за местоположение/гражданството на клиента;
- държави и географски региони, в/с които клиентът или неговия действителен собственик поддържат други значими връзки.

Банката следва да отчете и възможните начини за смекчаване на риска, като примерни контроли в тази връзка, могат да бъдат:

- проследяване и анализ на операциите/сделките на клиентите по държави;
- в допълнение на горната контрола, може да се използва и праг за прилагане на ограничения (например, може да се заложи процентен праг от общата стойност на операциите/сделките на клиент, над който, ако те са свързани с определени държави, да се преразглеждат деловите взаимоотношения или да се прилагат мерките за комплексна проверка);
- наличието на специално поле в системата на банката (KYC/БИС) за документиране на разделянето на източник на имуществено състояние /произхода на средства по държави.

5.2.5. Рискове, свързани с механизмите за доставка

5.2.5.1. Рискове, свързани с използването на посредници и представители

Банката може да се вземе решение да се използват посредници/представители за привличане на нови клиенти. Обичайна практика е да се използват посредници в дейността за кредитиране чрез продажба в търговски обекти от търговски представители.

Използването на посредници/представители трябва да се разглежда като част от склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП и трябва да бъде част от съответната политика, като се има предвид, че използването им за осъществяване на бизнес може да има важно въздействие върху рисковете от ИП/ФТ/ФП и решението за използването на посредници/представители се залага в стратегията на банката и след това следва да се включва в политиката и становището за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

Като част от склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, банката трябва да определи вида на посредниците/представителите, с които ще работи, както и да прецени каква част от комплексната проверка ще се извършва от тях. Това решение следва да бъде надлежно документирано, като трябва да се прецени как банката ще запознае посредника с политиката си

за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП. Част от договорните клаузи трябва да включват редовното отчитане от посредниците, както и те следва да са запознати с приемливата склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката, и да участват в регулярни обучения във връзка с превенцията от ИП/ФТ/ФП (детайлността на обучението следва да зависи от решението каква част от комплексната проверка ще се извършва от посредника).

5.2.5.2. Рискове, свързани с разчитането на предходна идентификация

Съгласно ЗМИП, банките, които желаят да разчитат на предходна идентификация и проверка на идентификацията, извършена на клиент от друга кредитна институция, трябва да гарантират, че са спазени кумулативно условията, предвидени в член 5б, ал. 1 от ЗМИП, като банката следва да се увери, че дейността на кредитната институция е в съответствие с политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

Банката трябва да гарантира, че кредитната институция, извършила идентификацията и нейната проверка, ще предостави незабавно, при поискване, независимо от всяко приложимо правило за поверителност или професионална тайна, съответните копия на документи/данни за идентификация и потвърждение и друга подходяща документация за самоличността на клиента и поема този ангажимент в писмен вид. Този режим на разчитане на предходно идентифициране следва да е регламентиран в политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

Следователно банките, които ползват предходна идентификация или трети страни/търговци при встъпване в делови взаимоотношения, трябва да гарантират, че политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП действително се спазва от всеки участник в процеса.

5.2.5.3. Рискове, свързани с неприсъствено установяване на делови взаимоотношения и извършване на сделки и операции

В случаите, в които банките преценят да използват методи за неприсъствено установяване на делови взаимоотношения с клиенти, следва да се оценят рисковете, свързани с този подход, като например:

- ефективността на системите и контролите във връзка с неприсъствено установяване на делови взаимоотношения;
- надеждността на средствата за електронна идентификация;
- възможността за ограничаване на риска от използване на фалшива самоличност;
- дали съответният механизъм за доставка е сравнително нов и опита на банката с неговото използване.

Банката следва да прецени и какви допълнителни контроли може да приложи, като например въвеждането на допълнителни проверки на идентификацията или искането на допълнителни документи.

5.3. Изключения от правилата

Банката може да дефинира и случаи, които попадат извън рамката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, но за които е възможно да се направят изключения. Тези

изключения, както и условията за тяхното прилагане, следва да са: предварително определени и разписани в рамката за склонност към поемане на риск от ИП/ФТ/ФП; валидирани от подходящо ниво на организационната структура, и съобразени със цялостната склонност за поемане на риск.

Препоръчително е поддържането на регистър на изключенията. Тези случаи трябва да бъдат оценени подробно и надлежно документирани, като напр.: типа изключение, обяснение за случая, официалното валидиране от висшето ръководство. Когато подобни изключения се предоставят многократно, следва да се прецени дали не трябва да се промени политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП.

6. Основни моменти и принципи на ефективните рамки и политики за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

6.1. Основни моменти

Основни моменти, които следва да се имат предвид, при идентифициране и оценка на рисковете от ИП/ФТ/ФП:

- *Комбинация между теория/законодателна рамка и практика*

Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП трябва да се основава на съществуващата законодателна и поднормативна рамка и на оценка на практическите последици от дефинираните ограничения - особено относно бизнеса, който ще остане извън тази рамка.

Количествен и качествен анализ

Добра практика: Банката не е включила в политиката си за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП забрана за встъпване в делови взаимоотношения с конкретна категория клиенти, които са идентифицирани с по-висок риск от ИП/ФТ/ФП, а извършва индивидуална оценка на риска на лица от тази категория като потенциални клиенти, а не оценява автоматично риска като неприемлив и отказва встъпване в делови взаимоотношения, или прекратява вече съществуващи такива. В тази връзка, банката следва да има предвид и Насоките на БНБ за банките по отношение на отстраняване на риска и финансовото приобщаване (de-risking & financial inclusion), както и Насоките на ЕБО относно политиките и механизмите за контрол за ефективно управление на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма (ИП/ФТ) при предоставянето на достъп до финансови услуги.

Политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП следва да се базира на количествени и качествени параметри. Количествените параметри следва да допълват качествените, като чрез тях се определя ниво на приемливост на риска.

Качествените параметри могат да включват описание на рисковете, които банката е готова да поеме и такива, които не е готова да поеме. По този начин политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е по-гъвкава и преодолява една от основните грешки, които се допускат при формирането на политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, а именно – поради лошо/неефективно управление на рисковете от ИП/ФТ/ФП, се допуска финансово изключване на цели групи лица.

Добра практика: Банката е оценила, че рискът от встъпване в/продължаване на делово взаимоотношение с лице от определена категория (напр. високорискова трета държава) е такъв, че не може да го поеме. Вместо да изключи цялата категория лица обаче, тя решава, че може да встъпи в делови взаимоотношения с конкретни лица от тази категория, на база на индивидуална оценка на рисковете от ИП/ФТ/ФП, като ограничава продуктите и услугите, които им предлага.

- *Цялостен („360-градусов“) поглед - гледна точка на трите линии на защита*

От съществено значение е всички заинтересовани лица в банката да участват в процеса на създаване на политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП от ИП/ФТ/ФП, като най-малко това включва представители на трите линии на защита – бизнес звената, съответствие и управление на риска, както и вътрешния одит.

Ако банката е част от група, груповата склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП трябва да се вземе предвид при определянето на местната политика, но до степен и обхват, който е относим към местните законови и регулаторни изисквания за ИП/ФТ/ФП в Р България и бизнес модела на банката.

Добра практика: Политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП по отношение на ИП/ФТ се изготвя от звеното, отговорно за борбата с ИП/ФТ/ФП в банката, във взаимодействие с функцията за управление на риска, като в процеса на изготвяне информация/мнение за нивото на рисковете, които са идентифицирали в тяхната дейност, предоставят и други заинтересовани лица (например бизнес звената, службата за нормативно съответствие и функцията за вътрешен одит).

- *Съобразяване с бизнес модела на банката и принцип за пропорционалност*

Рисковете от ИП/ФТ/ФП, които банката желае да приеме или откаже, трябва да са съобразени с бизнеса и стратегическите ѝ цели. Няма универсален подход за създаване на политика за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, тъй като за всяка банка тя е уникална комбинация от присъщите и остатъчните рискове и контролните механизми.

Следва да се отчете, че принципът на пропорционалност се прилага и по отношение на склонността на банката за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП: политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП трябва да бъде адаптирана към размера на бизнеса на банката (напр. не се очаква, че банка с ограничен брой клиенти и управление на ограничен брой инвестиции, активи и юрисдикции, ще разработи същото ниво на детайлност на рамката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, съпоставимо на кредитни институции с голяма клиентска база, които оперират в рамките на много юрисдикции).

Добра практика: Банката показва разбиране, като политиката за риск е съобразена с размера, сектора, продуктите/услугите и бизнес модела ѝ. В случай че е приела политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на дружеството майка, банката я е съобразила със собствените си специфики (например политиката за склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП обхваща продуктите и услугите, които тя предоставя, вместо всички продукти и услуги, които дружеството майка предоставя).

6.2. Основни принципи

- *Политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП поставя основите на въвеждането на подход, основан на риска.*

Политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП помага да се определят границите, в които банката е склонна да осъществява бизнес, който е в съответствие със законовите изисквания във връзка с превенцията от ИП/ФТ/ФП. Всичко, което надхвърля склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП, следва да представлява бизнес, който няма да помогне на банката да постигне стратегическите си цели и може да има отрицателен ефект върху нейните финансови резултати и репутация. При противодействието на ИП/ФТ/ФП на задължените по ЗМИП лица се препоръчва да прилагат подход, основан на риска. Един от най-важните аспекти, който трябва да се оценят и документират, е склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП на банката в рамките на рисково-базирания подход.

- *Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП помага за извършване на индивидуална оценка на риска от ИП/ФТ/ФП*

Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП помага за извършване на съобразена с бизнес модела на банката оценка на риска. Този процес включва прилагането на политики, процедури и контролни механизми, за да се смекчават присъщите рискове и рискът от ИП/ФТ/ФП да е ограничен в рамките на това, което банката може да поеме. Политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП помага и да се определи дали банката трябва да внедри допълнителни контролни механизми, за да поддържа рисковете в приемлива граница.

- *Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП гарантира ефективност*

Рамката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП осигурява ефективност, което е свързано с факта, че ресурсите на банките не са неизчерпаеми. Те трябва да бъдат приоритизирани и разпределени там, където рисковете са по-високи. Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП (в допълнение на оценката на риска) гарантира, че банката няма да

използва всичките си ресурси там, където рисковете са минимални. Тя помага да се оптимизира използването на ресурсите.

- *Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП дава възможност за мониторинг и преглед*

Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП изисква внедряването и наблюдението на контролните механизми, както и преглед на тяхната ефективност. Тя осигурява мярка, спрямо която се измерва общият риск, поет от банката, и ако има някаква промяна, тя веднага се отразява.

- *Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП демонстрира културата на съответствие*

Наличието на формално разписана вътрешно-нормативна рамка във връзка с склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП демонстрира действащата култура на банката по отношение на съответствието. Реалното прилагане на същата се изразява в действията, предприети от банката по отношение на противодействието на ИП/ФТ/ФП.

Положителното и последователното послание от висшето ръководство гарантира, че борбата с ИП/ФТ/ФП не е просто събиране на информация и документи, а усилие за защита на финансовата система и институцията срещу регулаторни и криминални рискове.

- *Подпомага приоритизирането на рисковете за разпределяне на ресурсите*

Рисковете имат различна степен на въздействие. Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП помага да се определят приемливите нива на такива рискове и следователно помага да се определят рисковете, които изискват повече внимание и усилия от страна на банката.

Установяването на ясна склонност за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП спомага за определянето на необходимите техническите ресурси и разпределянето на бюджета за дейностите по превенция на ИП/ФТ/ФП.

Най-добрите практики са свързани с ясно деклариране на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП и оповестяването ѝ в рамките на банката.

- *Внася последователност в механизма за вътрешно управление*

Създаването на политика за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП е формален начин за съобщаване на позицията на банката по отношение на поемането на рискове. В нея се определят стратегическите цели и кои бизнес възможности ще бъдат част от тях и кои ще бъдат отхвърлени поради по-високи рискове, които банката е преценила, че не може да смекчи и поеме.

- *Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП намалява несигурността*

Политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП повишава увереността при справянето с различните рискове. Единният подход в цялата организация дава увереност, че на идентифицираните рискове ще бъде противодействано и те ще бъдат управлявани по подходящ начин.

- *Склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП подпомага вземането на информирани решения*

Политиката за склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП помага да се идентифицират съответните рискове, свързани с изпирането на пари и финансирането на тероризма, и контролните механизми, за да се контролират рисковете и да се изпълнят регулаторните изисквания.

Приложение 1 – Примерна таблица за определяна на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП

Реф. номер	Рискове					Склонност за поемане на риск				Управление					
	Тип	Категория	Източник	Елемент	Коментар	Забранено	С одобрение	С условие	Коментари	Лимит	Наблюдение	Индикатори	Ескалация (до кого)	Ескалация (какво)	Изключения
1	Регулации	Закони	ЗМИП	Чл. 18	Поддържане на анонимни сметки	Да. Всички.	N/A	N/A	Трябва да е разписан процес, който да забранява откриването на анонимни сметки	N/A	Контрол, че всяка сметка има титуляр	N/A	Ръководител на СС	Открити са анонимни сметки	N/A
2	Поносимост	Клиенти	СОР	Раздел „Клиенти“	Обменни бюра	N/A	Да. Всички.	N/A	Встъпването в делови взаимоотношения с обменни бюра се извършва след предварително одобрение от служител на висша ръководна длъжност.	Обменните бюра не могат да бъдат повече от 5% от всички клиенти на банката	Ежемесечен преглед	Коефициент (в %) на Брой клиенти обменни бюра / Общ брой клиенти	Ръководител на СС	Прагът е приближен (над 4.5 %) или превишен	Решение на УС
3	Поносимост	География	Групова политика	Чл. 10	Сив списък на FATF	Вътрешен списък със забранени държави	Вътрешен списък с държави с одобрение	Вътрешен списък с държави, като спрямо клиент	Определят се списъците на държавите и се извършва преглед при установяване на делови взаимоотношения	Броят на клиентите от списъка с държави с	Ежемесечен преглед	Коефициент (в %) на Брой клиенти от списъка с държави с	Ръководител на СС	Прагът е приближен (над 4.5 %) или превишен	Решение на УС

								ите трябва да се прило жат РКП	ения и последващ преглед.	одобрен ие не може да е повече от 5% от всички клиенти на банката		одобрени е / Общ брой клиенти			
--	--	--	--	--	--	--	--	---	---------------------------------	---	--	--	--	--	--

В таблицата се посочват всички рискове, които са идентифицирани и оценени чрез и във връзка с изготвянето на склонността за поемане на риск от ИП/ФТ/ФП. Горната таблица и нейното съдържание са представени единствено с цел онагледяване.

- **Рискове**

- Тип – посочва се към коя от двете основни типа принадлежи съответния риск, като те са:
 - Регулации – рискове, които са пряко забранени от приложимите закони и разпоредби (виж т. 5.1 от Насоките);
 - Поносимост – рискове от ИП/ФТ/ФП, които институцията не желае да поеме, като във връзка с тях няма действащи законови ограничения (виж т.5.2 от Насоките).
- Категория – конкретизират се видовете риск от категориите Регулации и Поносимост, например:
 - Категории на „Регулации“: Закони, Регламенти, Наредби.
 - Категории на „Поносимост“: Клиенти, Продукти, услуги и операции, Механизми за доставка, Географки фактори.
- Източник – посочва се къде е установен съответният риск. Например, за регулация може да се посочи ЗМИП, ЗМФТ(РОМУ), ППЗМИП и т.н., а за Поносимост – СОР, групова политика
- Елемент – конкретизира се установеният риск; например, посочва се коя разпоредба забранява поемането на конкретния риск, а за поносимост – може да се посочи съответният рисков фактор от СОР.
- Коментар – допълнително описание на риска, по преценка.

- **Склонност за поемане на риск:**

- Описва се склонността на банката да поеме съответният риск, като описанието е комбинация от следните три елемента:
 - Забранено – посочва в кои случаи (или за кои клиенти) е забранено встъпването/продължаването на деловите взаимоотношения;

- С одобрение – посочва в кои случаи (или за кои клиенти) встъпването в/продължаването на делови взаимоотношения е възможно след одобрение от служител на висша ръководна длъжност;
 - С условие – посочва в кои случаи (или за кои клиенти) встъпването в/продължаването на делови взаимоотношения е възможно при изпълнението на допълнителни условия, като тези условия също се посочват.
- Коментари – в това поле може да се посочи допълнителна информация относно склонността за поемане на риск.
- **Управление:**
 - Лимит – посочват се наложени ограничения върху рисковата експозиция на банката, например: делът на клиенти, за които е приложим съответният риск, не може да бъде повече от 20% от всички клиенти на банката, или определен тип операции не могат да бъдат повече от 30% от всички операции на клиенти в банката, за определен период от време.
 - Наблюдение – посочват се начините, чрез които ще се осигури изпълнението на наложените лимити, например: текущи проверки, редовен преглед на клиентската база.
 - Индикатори – посочват се индикаторите, които ще се следят, за да се осигури изпълнението на наблюдението.
 - Ескалация (до кого) – посочват се лицата/звената, до които следва да се извърши ескалирането.
 - Ескалация (какво) – описват се ситуациите, в които е необходимо да се извърши ескалиране/допитване до лица/звена в банката, когато склонността за поемане на риск се приближи/прехвърли установените лимити.
 - Изключения – посочват се лицата/звената, които могат да вземат решение за неприлагане на ограниченията за склонност за поемане на риска за конкретен клиент/случай.